

Richtlijn bescherming privacy bij consultopnames door aios

1. Inleiding.....	3
2. Doel	3
3. Bescherming privacy	3
3.1 Toestemmingsprocedure.....	4
3.2 Gebruik.....	4
3.3 Zeggenschap.....	4
4. Beheer	4
4.1 Opslag en transport.....	4
4.2 Bewaartermijnen en vernietiging	5
5. Toepassing van deze richtlijn in de praktijk	5
5.1 Toestemming van de patiënt.....	5
5.2 Toestemming van de aios.....	6
6. Toepassing van deze richtlijn in de huisartsenpost (HDS)	6
Bijlage A: Informatiebrief voor de patiënt.....	8
Bijlage B Toestemming op geplastificeerd kaartje.....	10
Bijlage C Toestemmingsverklaring van de patiënt voor trainingsdoelen van derden	11
Informatie over gebruik voor training	12
Bijlage D Toestemmingsverklaring van de aios	13
Bijlage E Verklaring van vernietiging	14

Samenvatting:

- Voor opname van consulten met patiënten is uitdrukkelijke mondelinge toestemming van de patiënt voldoende
- De patiënt dient daarvoor wel goed geïnformeerd te zijn
- In de spreekkamer checkt de aios of de patiënt de informatie begrepen heeft en vraagt de patiënt diens toestemming op de opname te herhalen, zodat die vastligt
- Alleen voor trainingsdoeleinden (bijvoorbeeld van opleiders of docenten) geldt dat de aios én de patiënt hun toestemming schriftelijk dienen te geven.

In deze richtlijn staat alle belangrijke informatie die nodig is bij het maken en registreren van beeld- en geluidopnames, hierna te noemen 'opnames', in de opleidingspraktijk en/of op de huisartsenpost. De informatie is gebaseerd op de KNMG¹ richtlijn voor opnamen in het kader van onderwijs en de AVG.

1. Inleiding

Voor het dagelijkse onderwijs in de opleidingspraktijk worden door de aios (arts in opleiding) opnames gemaakt tijdens de spreekuren en tijdens de consulten op de huisartsenpost. De gemaakte opnames worden tijdens leergesprekken in de opleidingspraktijk en op het opleidingsinstituut gebruikt voor onderwijsdoeleinden, waarbij het beoordelen van arts-patiënt-communicatie en medisch handelen (consultvoering) centraal staat.

Er bestaat geen twijfel over de waarde van opnames bij de beoordeling van de competentie-ontwikkeling van een aios. Het is echter van groot belang om goede afspraken te maken omtrent het opnemen, de opslag en het vervoer van deze opnames teneinde de privacy van patiënten en aios te bewaken. Dit betekent dat opnames alleen kunnen worden gemaakt met toestemming van de betrokken patiënt(en) en aios, en vernietigd dienen te worden nadat het didactische doel bereikt is.

2. Doel

Het maken van opnames van de consulten van aios heeft tot doel beter zicht te krijgen op de arts-patiënt-communicatie en het medisch handelen van de aios in de opleidingspraktijk en het omgaan met de specifieke problematiek op de huisartsenpost. Daarnaast kunnen opnames worden gebruikt voor onderwijs aan en training van andere huisartsen in opleiding, andere opleiders, beoordelaars en docenten van de huisartsopleiding. Het gaat dus om uitsluitend didactische doelstellingen, waarbij consultopnames de input vormen voor onderwijs en toetsing.

3. Bescherming privacy

De opnames vallen juridisch gezien onder het medische beroepsgeheim (via de wet BIG en de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Het maken en bewaren van opnames van consulten moet voldoen aan een aantal juridisch vastgelegde zorgvuldigheidseisen. Dit houdt verband met de gevoeligheid van de beeld- en geluidopnames voor de privacy van de patiënt en de huisarts (in opleiding).

In de Richtlijn van de KNMG over het omgaan met medische gegevens staat over het gebruik van opnames het volgende:

Opnamen in het kader van onderwijs

“De video-opnamen worden gemaakt in het kader van de opleiding van de aios, bijvoorbeeld om de gesprekstechnieken van een student te beoordelen. Een dergelijke opname behoort niet tot het medisch dossier van een patiënt. Het doel van de opname is dan immers niet gelegen in de patiëntenzorg, maar in de opleiding van een arts. De patiënt moet in dit geval toestemming geven voordat de opname gemaakt wordt. Daarbij moet de patiënt geïnformeerd worden over het doel van de opname, hoe lang de opname wordt bewaard en toestemming geven wie toegang tot de opname mag hebben. De opname moet na het gebruik in het kader van de opleiding worden vernietigd.”

Huisartsopleiding Nederland volgt deze KNMG richtlijn en werkt deze als volgt hieronder uit.

¹ De richtlijn Omgaan met medische gegevens van de (KNMG), vastgesteld door het Federatiebestuur op 24 mei 2018, in werking getreden op 25 mei 2018.

3.1 Toestemmingsprocedure

Beeldopnamen worden alleen gemaakt nadat de patiënt daar uitdrukkelijk toestemming voor heeft gegeven. De patiënt dient de toestemming bij volle verstand te kunnen geven. In situaties waarin de patiënt minderjarig is of bij patiënten van wie ingeschat wordt dat hij/zij niet in staat is de toestemming wilsbekwaam te verlenen, dient de toestemming ook van diens naaste of begeleider verkregen te worden. Bij twijfel kan het beste afgezien worden van een video-opname.

De patiënt krijgt voorafgaand aan het consult schriftelijke informatie over het doel van de opnames: zie bijlage A. In deze informatiebrief staat vermeld waarvoor de opnames bedoeld zijn, wie de opnames te zien krijgen en hoe lang de opnames bewaard worden. In aanvulling op de schriftelijke informatie verstrekt de aios mondeling informatie over de opname. Voordat de opname wordt gestart vraagt de aios toestemming voor de opname aan de patiënt. Daarbij geeft de aios aan dat het niet verplicht is om mee te werken en dat het mogelijk is de toestemming tijdens de opnames in te trekken.

De patiënt dient voldoende gelegenheid te krijgen om opname te weigeren. Pas nadat de patiënt toestemming heeft gegeven wordt de opname gestart en de uitdrukkelijke **mondelijke** toestemming op de band vastgelegd. De aios vraagt ter bevestiging aan de patiënt of hij/zij alles begrepen heeft. De patiënt heeft het recht om op ieder gewenst moment, ook tijdens het consult de toestemming voor de opname in te trekken. Als dat gebeurt, wordt de opname gestopt en wordt de opname gewist.

Wanneer het instituut de consultopname ten behoeve van onderwijs aan en training van andere huisartsen in opleiding, andere opleiders, beoordelaars en docenten wilt gebruiken, dient naast de patiënt, ook de aios toestemming te geven voor het gebruik hiervan. Hiervoor dient de patiënt **schriftelijke** toestemming te geven (zie bijlagen C en D).

3.2 Gebruik

De opnamen worden enkel ingezet voor het doel waarvoor de patiënt toestemming heeft gegeven. In geval van onderwijs wordt de opname gezien door de huisarts-opleider (in een leergesprek) en/of door collega-aios of de directe begeleiders van de betreffende aios op het instituut (in het onderwijs).

In geval van toetsing wordt de opname beoordeeld door een huisarts en/of gedragswetenschapper die door het instituut als beoordelaars van arts-patiënt-communicatie of consultvoering zijn geselecteerd en getraind. In geval van training van anderen wordt de opname bekeken door bijv. aios, opleiders, of docenten. Het is mogelijk dat meerdere observatoren het opgenomen materiaal bekijken indien er sprake is van twijfel bij het tot stand komen van de beoordeling.

3.3 Zeggenschap

De zeggenschap over de beeldopnamen in geval van onderwijs ligt bij aios. Als sprake is van toetsing - dat wil zeggen dat de gegeven beoordeling meeweegt in de voortgangsbeslissing - dan ligt de zeggenschap over de opnamen bij de aios en het opleidingsinstituut c.q. het hoofd van de opleiding gedurende de periode die het opleidingsinstituut nodig heeft om de beoordeling af te ronden.

4. Beheer

4.1 Opslag en transport

De aios is verantwoordelijk voor de opslag en het transport van de gemaakte opnames. De opnames worden door de aios zelf zorgvuldig bewaard. Materiaal digitaal uploaden, delen en versturen is

enkel toegelaten binnen een beveiligde, door de instituten goedgekeurde digitale omgeving. Transporteren is enkel toegestaan op een gecodeerde usb-stick of andere gegevensdrager². Hiervoor is de aios verantwoordelijk.

De huisartsopleider c.q. de huisartsenpost is verantwoordelijk voor een afsluitbare opslagmogelijkheid binnen de opleidingspraktijk c.q. de huisartsenpost. Wanneer opnames tijdelijk worden overgedragen aan het opleidingsinstituut, is het hoofd van de opleiding gedurende deze tijd verantwoordelijk voor afsluitbare opslag.

De aios vergewist zich ervan dat alleen daartoe bevoegden in staat zijn om de opnames te bekijken en dat de opnames niet aan derden worden meegegeven.

4.2 Bewaartermijnen en vernietiging

De bewaartermijn hangt af van het concrete didactische doel waarvoor de opnames gebruikt worden. De opnames worden vernietigd nadat het didactische doel is bereikt..

Opnames in het kader van het leergesprek met de opleider of onderwijs op het instituut worden binnen twee weken na gebruik vernietigd. Opnames in het kader van de consultvoeringstoets worden door de aios bewaard en aan het einde van het betreffende opleidingsjaar vernietigd.

De opnames die gebruikt worden voor selectieve doeleinden, worden door de aios bewaard tot een definitieve beslissing over de voortgang is genomen, beroepsprocedures zijn afgerond dan wel de periode waarin een beroepsprocedure kan worden gestart is verlopen. Het opleidingsinstituut heeft recht op inzage in opnames die voor selectieve doeleinden gemaakt zijn.

De aios is verantwoordelijk voor het vernietigen van deze opnames. Vóór het einde van opleidingsperiode jaar 1 en voor het einde van de opleiding herinnert het instituut de aios er aan dat deze verantwoordelijk is voor het wissen of vernietigen van opgenomen beeldmateriaal. De aios ondertekent daarvoor de 'verklaring wissen beeldopnames' die verstrekt wordt door het instituut.

Opnames waarbij de patiënt en de aios toestemming verlenen om deze te gebruiken voor training, worden door het instituut gekopieerd en in een beschermde database opgeslagen. Na het verlopen van de aangeduide bewaartermijn worden de opnames door het instituut verwijderd uit de database en vernietigd.

De opnames worden behandeld als waren zij onderdeel van het medisch dossier als het gaat om zorgvuldigheid. Het materiaal maakt echter geen onderdeel uit van het medisch dossier en is bedoeld voor onderwijskundige doeleinden. De bewaartermijn is daarom niet gebonden aan bepalingen die van toepassing zijn op medische dossiers.

5. Toepassing van deze richtlijn in de praktijk

Het is zeer belangrijk dat de zorgvuldigheid van de procedure en de privacy van zowel de patiënt als die van de aios gewaarborgd blijven.

5.1 Toestemming van de patiënt

Het vragen om toestemming van de patiënt dient zorgvuldig te gebeuren, zodat de patiënt goed begrijpt waar deze 'ja' tegen zegt en zich ook geheel vrij voelt om 'nee' te zeggen. Daarom moet de patiënt vooraf schriftelijk en mondeling geïnformeerd worden en de tijd krijgen om na te denken over een eventuele toestemming (juridische regelgeving). Dit betekent dat de procedure in de wachtkamer moet worden opgestart.

Geadviseerde procedure

² Voor Windowsgebruikers bijvoorbeeld via Bitlocker of voor Apple-gebruikers via M3Bitlocker voor Mac.

De hieronder beschreven procedure is getoetst aan de wetgeving en voldoet aan de voorwaarden beschreven onder 3 en 4.

- A. Als de aios consulten wil opnemen, zorgt de assistente ervoor dat elke patiënt die bij de aios op het spreekuur komt, in de wachtkamer de informatiebrief ontvangt (zie Bijlage A). De informatiebrief is ervoor om te zorgen dat er geen misverstanden kunnen ontstaan over de doeleinden waarvoor de patiënt toestemming geeft.
- B. De toestemming betreft het doel dat de aios feedback krijgt over diens consultvoering door de huisartsopleider en/of door een huisarts-docent/-beoordelaar of gedragswetenschappelijk docent van de opleiding.
De toestemming voor het onderwijs aan en training van andere huisartsen in opleiding, andere opleiders, beoordelaars en docenten van de huisartsopleiding kan het beste op een later tijdstip (aan de patiënt en de aios) gevraagd worden.
- C. De patiënt moet in de gelegenheid worden gesteld om bij de assistente nadere uitleg te vragen.

TIPS

- Maak in de opleidingspraktijk één persoon verantwoordelijk voor deze procedure.
- Neem als aios van te voren samen met de assistente de procedure goed door.
- Zorg dat de consulten volledig (dus inclusief opening, het lichamelijk onderzoek en de afronding) worden opgenomen. Het lichamelijk onderzoek hoeft niet persé op beeld te zien zijn, maar dient wel duidelijk hoorbaar te zijn om feedback over de communicatie te kunnen geven.
- Plan eventueel extra tijd in (bv. laat één afspraak open) t.b.v. voldoende tijd voor registratie.
- Maak gebruik van een 'rode' en 'groene' kaart (zie Bijlage B) om de procedure nog vlotter te laten verlopen.

Om een aantal redenen wordt voorgesteld om de assistente hierbij te betrekken. Allereerst wordt daardoor de natuurlijke gang van zaken bij het spreekuur van de aios zo min mogelijk verstoord. In de tweede plaats is de patiënt zo beter in staat om tot zich te nemen wat er gevraagd wordt en af te wegen of hij/zij toestemming geeft. Tenslotte creëert het voor de aios meer rust dan wanneer de aios de procedure aan het begin van het consult moet uitleggen.

5.2 Toestemming van de aios

De aios kan op een separaat formulier (bijlage 4) toestemming geven om de opname voor trainingsdoeleinden te gebruiken, mits de patiënt daarvoor óók toestemming heeft verleend. De beide toestemmingsverklaringen dienen gebundeld bewaard te worden om de opname te kunnen gebruiken (zie Bijlage C en D). Indien gebruik wordt gemaakt van het toestemmingsformulier, wordt dit ondertekend in tweevoud. De patiënt en de aios ontvangen een exemplaar.

Een voorbeeld van een verklaring van vernietiging is te vinden in Bijlage E.

6. Toepassing van deze richtlijn in de huisartsenpost (HDS)

Er is geen specifieke richtlijn voor de huisartsenposten gemaakt. In principe kan worden gewerkt met de bovenstaande algemene richtlijn. Ook in de huisartsenpost dient de zorgvuldigheid van de procedure en de privacy van zowel de patiënt als die van de aios gewaarborgd blijven. Het verdient aanbeveling om de procedure in het reglement van de HDS vast te leggen. De onder 5.1 beschreven procedure dient voor de huisartsenpost wellicht aangepast te worden aan de specifieke situatie. Consultopnames kunnen alleen gemaakt worden, indien de situatie dat toelaat.

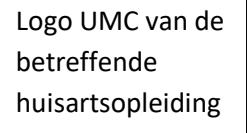
Geadviseerde procedure

- A. De aios maakt bij de Eerst Verantwoordelijk Assistent (EVA) kenbaar dat hij video-opnames wil maken. De EVA regelt dat de informatie over het gebruik van de video worden uitgedeeld aan patiënten die zich aan de balie melden (voor informatiebrief zie Bijlage A).
- B. In de wachtkamer hangt een poster die patiënten attendeert op het gebruik van de video en er zijn exemplaren van de informatiebrief beschikbaar om patiënten nader te informeren over de video-opnames. De informatiebrief is ervoor om te zorgen dat er geen misverstanden kunnen ontstaan over de doeleinden waarvoor de patiënt toestemming geeft.
- C. De patiënt moet in de gelegenheid worden gesteld om bij de assistente nadere uitleg te vragen.
- D. De patiënt moet op de opname uitdrukkelijk de toestemming geven en kan deze te allen tijde weer intrekken.

TIPS

- Maak voor de huisartsenpost één persoon verantwoordelijk voor deze procedure.
- Neem als aios van te voren samen met de EVA de procedure goed door.
- Zorg dat de consulten volledig (dus inclusief opening, het lichamelijk onderzoek en de afronding) worden opgenomen. Het lichamelijk onderzoek hoeft niet persé op beeld te zien zijn, maar dient wel duidelijk hoorbaar te zijn om feedback over de communicatie te kunnen geven.
- Plan extra tijd in (bv. laat één afspraak open) voor de nabespreking van het consult.

Bijlage A: Informatiebrief voor de patiënt

Informatiebrief over filmen van gesprekken

Geachte mijnheer / mevrouw,

Vandaag filmt de huisarts-in-opleiding gesprekken met patiënten. Wij vragen of u dat goed vindt.

U beslist zelf of u mee wilt doen.

1. Waarom is het maken van deze films belangrijk?

De arts filmt de gesprekken voor zijn of haar opleiding tot huisarts en laat ze zien aan zijn of haar begeleiders.

De begeleiders zijn: de huisarts van de praktijk en de docenten op de universiteit.

De begeleiders kijken hoe de arts met u praat. Ze kijken ook hoeveel de arts weet. Ze bespreken dat met de arts.

2. Wie gaan de films bekijken?

Alleen de begeleiders van de arts kijken naar de films.

3. Hoe lang bewaart de arts de films?

De arts bewaart de films tot hij/zij ze met de begeleiders heeft besproken. Daarna vernietigt de arts ze.

Soms bewaart de arts ze tot het einde van het opleidingsjaar.

De arts bewaart de film veilig, zodat niemand anders ze kan zien.

4. Wat zijn uw rechten?

Als u wilt stoppen met filmen, moet u dit zeggen. Dan stopt de arts er mee. Dat kunt u op elk moment, ook na het filmen nog doen.

5. En nu?

In de spreekkamer vraagt de arts nog een keer of u het goed vindt dat hij/zij het gesprek filmt.

Als het filmen start, vraagt de arts het nog een keer. Dan staat er bewijs op de film dat u het goed vindt.

Wij hopen dat u hieraan mee wilt doen.

Hartelijk bedankt,

<naam van de opleider>

<telefoonnummer opleider of praktijk>

Voor meer informatie, ga naar www.huisartsopleiding.nl

Bijlage B Toestemming op geplastificeerd kaartje

Groene kaart

Ja, ik geef aan de huisarts in opleiding toestemming om het gesprek te filmen. De arts kan de films bespreken met de huisarts en de docent van de huisartsopleiding. Ze bespreken hoe de arts met de patiënten praat en kijken ook hoeveel de arts weet.

Rode kaart

Nee, ik geef aan de huisarts in opleiding (aios) geen toestemming om het gesprek te filmen.

Bijlage C Toestemmingsverklaring van de patiënt voor trainingsdoelen van derden

Hierbij geef ik toestemming om het op video vastgelegde gesprek met de dokter met mij, dd. ...-... te gebruiken voor onderwijsdoeleinden van andere huisartsen in opleiding, huisarts-opleiders, beoordelaars en docenten van de huisartsopleiding.

De opname mag gebruikt worden ten behoeve van onderwijs en training aan deze personen voor een periode van maximaal 5 jaar na datering van deze toestemmingsverklaring.

Alle informatie over hoe (naam van de Huisartsopleiding en de aios) omgaan met de gegevens is uiteengezet **op de achterzijde van dit formulier.**

Ik geef toestemming om de opname te gebruiken voor:
(doorhalen wat niet van toepassing is)

Ja/Nee Aan het opleidingsinstituut met als doel andere huisartsen in opleiding, andere opleiders, beoordelaars en docenten van de huisartsopleiding te trainen (bewaartermijn: max. 5 jaar)

Datum en plaats:

Naam:

Handtekening:

U heeft te allen tijde de mogelijkheid om uw toestemming in te trekken.

Informatie over gebruik voor training

1. Waarvoor wordt de opname gebruikt?

De opname van uw gesprek met de dokter zal worden gebruikt voor training van andere huisartsen en docenten van de huisartsopleiding. Zo leren zij om goed te kijken naar zulke gesprekken.

2. Wie gaan de opname bekijken?

Alleen de huisartsen en docenten van de opleiding kijken naar de opnames.

3. Hoe lang bewaart de huisartsopleiding de opname?

De huisartsopleiding bewaart de opnames veilig, zodat niemand anders ze kan zien. De huisartsopleiding bewaart de opname maximaal 5 jaar.

Na het verlopen van de bewaartermijn vernietigt de huisartsopleiding de opnames. Het hoofd van de opleiding is hiervoor verantwoordelijk.

4. Wat zijn uw rechten?

Als u wilt dat de huisartsopleiding stopt met het gebruiken van de opname, moet u dit zeggen. Dan stopt de opleiding er mee. Het maakt niet uit wanneer u dat zegt.

5. En nu?

Wanneer u toestemming geeft, kunt u het formulier ondertekenen.

Hartelijk bedankt,

<naam van het hoofd van de huisartsopleiding>

<telefoonnummer huisartsopleiding>

Bijlage D Toestemmingsverklaring van de aios

Hierbij geef ik toestemming aan (naam van de Huisartsopleiding) voor het gebruiken van het door mij opgenomen videoconsult d.d. (datum) in (naam Huisartsenpraktijk).

De opname mag gebruikt worden ten behoeve van onderwijs en training aan andere huisartsen in opleiding, andere opleiders, beoordelaars en docenten van de huisartsopleiding voor een periode van maximaal 5 jaar na datering van deze toestemmingsverklaring.

Datum en plaats:

Naam:

Handtekening:

U heeft te allen tijde de mogelijkheid om uw toestemming in te trekken.

Bijlage E Verklaring van vernietiging

Hierbij verklaart ondergetekende dat hij/zij alle video-opnames, die in het kader van de opleiding tot huisarts tijdens het spreekuur in de huisartsenpraktijk door hem/haar zijn gemaakt, volledig heeft vernietigd.

Datum:

Naam, adres en woonplaats:

Handtekening:

